Araştırma Makalesi EKİM 2024 Cilt: 3 | No: 2 | Sayfa Aralığı: 93-108

Küba´da Din - Siyaset İlişkisi: Genel bir Bakış

The Relationship Between Religion and Politics in Cuba: An Overview

Mairim Febles Pérez[1], İbrahim Keskin[2]

1. **Bursa Uludağ Üniversitesi**
Fen Bilimleri Enstitüsü
ORCID: 0000-0002-0642-4635
mairimfebles90@gmail.com

2. **Prof. Dr., Bursa Uludağ Üniversitesi**
Fen-Edebiyat Fak, Sosyoloji Bölümü
ORCID: 0000-0002-9423-9236
ikeskin@uludag.edu.tr

Geliş Tarihi : 06/11/2024 **Kabul Tarihi:** 16/07/2025 **DOI:** 10.55205/jocsosa.3220241573129

Atıf : Perez, M. F. ve Keskin, İ. (2025) Küba´da Din - Siyaset İlişkisi: Genel bir Bakış. Cihannüma Sosyal Bilimler Akademi Dergisi, 3(2), 93-108.

ÖZ

Küba'da din ve siyaset arasındaki ilişki, tarih boyunca tartışmalı ve karmaşık bir konu olmuştur. İspanyol sömürgecilerin gelişinden itibaren din ve siyaset arasındaki gerilim, çatışmalar şeklinde kendini göstermiştir. İspanyollar, Katolik Hristiyanlığı resmi din olarak dayatarak yerli halkı geleneksel inançlarını terk etmeye zorlamış ve diğer inançların uygulanmasını yasaklamıştır. Bu yasaklama, dini hâkimiyet ve kültürel direniş mirası yaratarak ülkenin sonraki yüzyıllardaki yapısını derinden etkilemiştir. ABD'nin Küba üzerindeki etkisi döneminde ise çeşitli Protestan mezheplerinin ortaya çıkışı, bu ilişkiye yeni bir boyut kazandırmıştır. Bu durum, toplumsal ayrışmanın dini bir yansıması olarak dikkat çekmiştir. Ayrıca, bazı Protestan kiliseleri, o dönemde güçlenen özgürlükçü ve devrimci fikirlere karşı çıkarak ideolojik çatışmaları derinleştirmiştir. 1959 Küba Devrimi ile din ve siyaset arasındaki ilişki daha da çatışmalı bir hale gelmiştir. Bazı dini gruplar yeni hükümete direnmiş, bu da tarihsel gerilimleri artırmıştır. O zamandan beri, siyasi otoriteler ile dini gruplar arasında güvensizlik ve çatış-

malar süreklilik kazanmıştır. Küba'da din ve siyaset ilişkisine dair araştırmalar sınırlı olsa da, bu makale nitel bir yaklaşım ve yorumlayıcı bir değerler dizisi çerçevesinde bu etkileşimlerin tarihsel gelişimini ve günümüzdeki etkilerini analiz etmeyi amaçlamaktadır. Bu analiz, din ve siyasetin Küba kimliği üzerindeki kalıcı etkisini anlamaya katkı sağlayacaktır.

Anahtar kelimler: Küba, Din, Siyaset, Çatışma

ABSTRACT

The relationship between religion and politics in Cuba has been a deeply controversial and complex issue throughout history. Since the arrival of the Spanish colonizers, this tension between religion and politics has manifested itself in the form of conflicts. By imposing Catholic Christianity as the official religion, the Spanish forced the indigenous population to abandon their traditional beliefs and prohibited the practice of other faiths. The prohibition of the practice of other faiths created a legacy of religious dominance and cultural resistance that profoundly influenced the structure of the country in the following centuries. During the period of US influence on Cuba, the arrival of various Protestant denominations added a new dimension to the relationship. These tensions have attracted attention as a religious reflection of social segregation. Moreover, some Protestant churches openly opposed the libertarian and revolutionary ideas that were gaining strength at that time, deepening the ideological conflicts. With the 1959 Cuban Revolution, the relationship between religion and politics became more confrontational. Some religious groups resisted the new government, exacerbating historical tensions. Since then, mistrust and conflicts between political authorities and religious groups have persisted. Although research on the relationship between religion and politics in Cuba is limited, this paper aims to analyze the historical development of these interactions and their contemporary impact through a qualitative approach and an interpretive set of values. This analysis will help to understand the enduring impact of religion and politics on Cuban identity.

Keywords: Cuba, Religion, Politics, Conflict

GİRİŞ

Politika ve din arasındaki ilişki, tarih boyunca entelektüel merakın odak noktalarından biri olmuştur. Bu ilişki, ilahiyat, siyaset bilimi, tarih ve sosyoloji gibi disiplinlerde doğrudan veya dolaylı olarak incelenmiştir. Siyaset ve dinin alanlarını, geçmişte olduğu gibi günümüzde de birbirinden tamamen ayırmak zordur. Dinler tarihi, siyasi bağlamlar olmadan anlaşılamaz; siyasi tarih de dini bağlantılar aydınlatıldığında tam anlamıyla kavranabilir. Bazı ülkelerde bu iki alan arasında uyum varken, bazılarında açık çatışmalar yaşanmaktadır.

Küba bağlamında din ve siyaset ilişkisi tarih boyunca karmaşık bir seyir izlemiştir. İspanyol sömürgeciler, 1492'de Küba'yı ele geçirdikten sonra Katolikliği dayatmış ve bu dini kabul etmeyen yerlileri öldürmüştür. Küba, 19. yüzyıl sonunda İspanya'dan bağımsızlığını kazandığında ise ABD egemenliğine girmiş; bu dönemde Protestan kiliseleri kurulmuş ve anti-emperyalist Küba ulusalcılığıyla çelişen fikirler yayılmıştır.

Fidel Castro, Che Guevara, Camilo Cienfuegos ve diğer devrimciler tarafından gerçekleştirilen Küba Devrimi sonrasında din ve siyaset arasındaki çatışmalar artmıştır. Castro'nun hükümeti, Katolik okullarını kapatmış, Protestan kiliselerine ait toprakları kamulaştırmış ve bilimsel ateizmle birlikte Marksizm-Leninizmi ideolojik temel olarak benimsemiştir. Buna tepki olarak, ABD destekli bazı kiliseler hükümete karşı harekete geçmiş, muhalefeti desteklemiş, Castro'ya karşı silahlı gruplara yardım etmiş ve kiliseleri gizli toplantı yerleri olarak kullandırmıştır. Hükümet, bu faaliyetler nedeniyle din karşıtı politikalar benimsemiş ve bazı kiliseleri (Pentekostallar, Adventistler, Presbiteryenler, Metodistler, Baptistler) yasaklamıştır.

Sovyetler Birliği'nin 1990'da dağılmasıyla Küba'da ekonomik kriz yaşanmış, bu durum hükümetin dinlere yönelik baskıcı politikalarını gevşetmesine yol açmıştır. Böylece Katoliklik, Protestanlık ve Afro-Küba dinleri gibi hareketler canlanmış; Budizm ve İslam gibi yeni dinler de yasal statü kazanmıştır. Müslümanlar ve Budistler, cami ve tapınaklar inşa ederek inançlarını özgürce yaşama ve yayma fırsatı bulmuştur.

Günümüzde Küba'da din ve siyaset arasındaki ilişkiler geçmişe kıyasla daha uyumlu olsa da, bu konuda yeterli araştırma bulunmamaktadır. Bu makale, Küba'da din ve siyaset ilişkisini tarihsel süreç içinde incelemeyi amaçlamaktadır.

Din ve siyasetin karşılıklı saygı ve diyaloğa dayalı bir ilişki kurması, toplumun refahına katkıda bulunabilir. Politikacılar ve dindarlar arasındaki anlayış, bu iki alanın sürekli etkileşimde olduğu gerçeğiyle uyumlu olmalıdır. Daha iyi bir dünya için, dayatmalardan uzak, sağduyulu yaklaşımlar geliştirilmelidir.

KÜBA'DA DİN

Küba'da ana dinlerden biri, İspanyol sömürgecilerin adaya yerleştirdiği Katolikliktir. Bu dinin baskın rolü, diğer Latin Amerika ülkelerindekinden çok farklı değildir. Latin Amerika'da Katoliklik, İspanyol sömürgecilerin baskısıyla resmi din olarak kabul edilmiştir ve her zaman siyasetle doğrudan bağlantılı olmuştur. Örneğin, piskoposlar hem dini hem de siyasi figürler olarak görülmüştür. Katoliklik, uygulanabilecek tek din olarak dayatılmış; ne yerli halkların dinlerine ne de Afrika'dan getirilen kölelerin Afrika dinlerine izin verilmiştir (Fariñas, 1995).

Küba ile Orta ve Güney Amerika'daki diğer ülkelerdeki dini inanışlar ve ibadetler arasında önemli farklılıklar bulunur. İlk farklılık, özellikle 19. yüzyılda Afrika kökenli kölelerin yoğun bir şekilde adaya gelmesiyle ortaya çıkan kültürler arası etkileşim sürecidir. Bu süreç, köle sömürüsü ve ırk farklılaşması nedeniyle Afro-Küba dinlerinin oluşumuna yol açmıştır.

Jorge Ramírez Calzadilla (1995: s. 57-63), adadaki halkları dört kültürel model üzerinden sınıflandırmıştır:

Yerli Halklar (Aborijinler): İspanyol sömürgeciler tarafından tamamen yok edilmişlerdir.
İspanyollar: Siyasi otoriteleri sayesinde Katolikliği hegemonik din olarak dayatmışlardır.
Afrikalılar: Köle ticaretiyle birlikte yerel Afrika dinleri adaya ulaşmıştır. Bu dinler, uzun süre Katoliklik ile karışmış ve Yoruba dini gibi Küba'ya özgü, Katoliklik ile

Afrika dinlerinin birleşiminden oluşan karma dinlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Kuzey Amerikalılar: 19. yüzyılın sonlarından itibaren, özellikle 20. yüzyılda, daha liberal bir yapıyla Katoliklikten farklı bir dinamiğe sahip Protestanlığın yayılmasına katkıda bulunmuşlardır.

Küba'da dindarlığın bir diğer özelliği, adanın İspanyol sömürgeciliğinden bağımsızlığını Amerika kıtasının geri kalanına göre yaklaşık bir yüzyıl sonra kazanmış olmasıdır (Fariñas, 1995). Bu durum, Katolikliğin daha çok toplumun elit kesimleriyle bütünleşmesine ve farklı bir gelişim göstermesine neden olmuştur (Levine, 1992).

Alonso Tejeda'ya (1995: s. 23-32) göre Küba'da hem tarihsel süreçte hem de günümüzde üç baskın dini grup öne çıkar:

Katolikler: Günümüzde sayısal olarak Hristiyanlığı en yoğun temsil eden gruptur.

Protestanlar: Yeni ve geleneksel mezheplerle birlikte 54'ten fazla mezhepten oluşur. Son yıllarda Katolikliğe kıyasla daha hızlı bir büyüme göstermiştir ve ülkede daha fazla Protestan din adamı görev yapmaktadır (Berges, Cárdenas ve Carrillo, 1994).

Afro-Kübalılar: Regla de Ocha (Santeria), Regla Conga (Palo-Monte) ve Abakuá toplulukları olmak üzere üç ana tezahürle temsil edilirler. Bu dinler birbirini dışlamaz; bir kişi aynı anda bu üç dine de inanabilir ve diğer dinlere mensup olmayı engellemez. Ayrıca, Spiritizm, Afrika kökenli unsurlarla senkronize olmuş yöntemleriyle Küba'da önemli bir yaygınlığa sahiptir.

Bu üç dine inananların sayısını metodolojik olarak belirlemek oldukça zordur. Birçok Kübalı çocukken Katolik kiliselerinde vaftiz edilir, ancak daha sonra kiliseye gitmez veya Katolikliği uygulamaz. Bu nedenle vaftiz edilenlerin sayısı, toplam Katolik nüfusu temsil etmez. Ayrıca, Kübalılar arasında birden fazla dinin gelenek ve göreneklerini aynı anda uygulamak yaygındır. Örneğin, bir kişi aynı

anda Katoliklik, Santeria ve Spiritizm ibadetlerini gerçekleştirebilir (Pérez ve Perera, 1998). Bu durum, istatistiksel kayıtların tutulmasını zorlaştırır ve dinlere inananların sayısını kesin olarak belirlemeyi imkânsız hale getirir.

Bunun yanı sıra, Kübalılar arasında gerçek dinlerini açıkça beyan etmeyenler de vardır. Alonso Tejeda bu konuda şöyle demiştir: "Küba'da 1959'dan önce kendini Katolik olarak tanıtmak olumlu bir şekilde algılanırken, Afrika kökenli dinlere inananlar dönemin toplumsal koşulları nedeniyle küçümsenme hissi yaşamıştır. Aynı şekilde, komünizmle birlikte ateizmin resmî ideoloji olarak benimsenmesi, birçok insanın herhangi bir dini inancı kabul etmekten kaçınmasına yol açmıştır."

KÜBA'DA POLİTİKA VE DİN

İspanyol sömürgecilerin 1492'de Küba'ya ulaşmasıyla Katoliklik resmi din ilan edilmiştir. Yerli halk, Katolikliğe zorlanmış; direnenler işkence görmüş veya öldürülmüştür. Yerlilerin yok edilmesinin ardından Afrikalı köleler adaya getirilmiştir ve onlar da Katolikliği benimsemeye zorlanmıştır. Ancak birçok Afrikalı, gizlice Afrika dinlerini sürdürmüş ve Katolik ayinlerine katılarak kötü muameleden kaçınmıştır. Zamanla, Afrika ve Katolik unsurları birleştiren Yoruba adlı Afro-Küba dini ortaya çıkmıştır Calzadilla (1995: s. 57-63).

Kübalı antropolog Fernándo Ortiz, bu süreci transkültürasyon olarak tanımlamıştır. Transkültürasyon, farklı kültürlerin karmaşık dönüşümlerini ifade eder ve Küba halkının ekonomik, kurumsal, hukuki, etik, dini, sanatsal, dilsel ve psikolojik evrimini anlamak için temel bir kavramdır. Küba tarihi, Paleolitik yerlilerin Neolitik döneme geçişi, Kızılderililerin İspanyol kültürüne uyum sağlayamayarak yok olması, İspanyol göçmenlerin kültürel hakimiyeti ve Afrika'dan Senegal, Gine, Kongo, Angola ile Mozambik'ten gelen kabilelerin yerel kültürlerinin adaya renk katmasıyla şekillenmiştir. Ayrıca, Yahudiler, Portekizliler, Anglo-Saksonlar, Fransızlar, Kuzey Amerikalılar ve Çin'den gelen Asyalı grupların göçleri, kültürlerin birbiriyle iç içe geçmesine ve yer yer birbirinin yerini almasına yol açmıştır. İşte bu süreç, transkültürasyon olarak bilinmektedir (Ortiz, 1983).

Küba, 1899'da İspanya'dan bağımsızlığını kazansa da ABD'ye bağımlı kalmıştır. Bu dönemde Protestanlık ve Evangelizm akımları adaya ulaşmıştır. Küba'da 1901 yılında yürürlüğe giren Cumhuriyet Anayasası, Kilise ile Devletin ayrılığını yasallaştırmış ve 26. maddesinde "Kilise Devletten ayrılacak ve herhangi bir dini desteklemeyecek" ifadesi yer almıştır (Constitución de la República de Cuba, 1901). 1940 Anayasası'nın 35. maddesi ise "Hristiyan ahlakına ve kamu düzenine saygı dışında sınırlama olmaksızın tüm dinlerin uygulanması serbesttir. Kilise, devletten ayrıdır ve hiçbir dini destekleyemez" hükmünü getirmiştir (Constitución de la República de Cuba, 1940).

Anayasanın maddelerinden de anlaşıldığı üzere, Din Devletten resmi olarak ayrılmış ise de anayasal metinde Hristiyanlığın üstünlüğü ön plana çıkmaktadır. Halbuki Küba'da Hristiyanlığın dışında kökeni Şamanizm dinine dayanan Santeria, Regla de Ocha, Yoruba gibi Afrika kökenli dinler de mevcuttur. Bu dini zenginliğe karşın Anayasanın 35. maddesi yalnızca "Hristiyan ahlakına" saygı duyulmasını şart koştu. Bu nedenle, ülkede yaşayan ve diğer dinlere mensup vatandaşlar kendilerini dışlanmış hissedebilirlerdi.

Fidel Castro'nun 1953'te Fulgencio Batista diktatörlüğüne karşı başlattığı devrim, 1 Ocak 1959'da başarıya ulaşmış ve adada köklü bir sosyal dönüşüm başlamıştır. Mülkler ve işletmeler millileştirilmiş, toprak reformuyla zengin toprak sahiplerinin arazileri köylülere dağıtılmıştır. Katolik Kilisesi'ne ait geniş araziler bu reformlardan olumsuz etkilenmişlerdir (Calzadilla, 1998). 1961'de eğitimin millileştirilmesiyle özel ve dini okullar kapatılmıştır. Bu durum, Katolik ve Protestan kilise liderlerinde rahatsızlık yaratmıştır: (Cordovi ve Murguia, 2017, s. 211-243). Bazı kiliseler, karşı-devrimcileri destekleyerek hükümeti istikrarsızlaştırmaya çalışmış ve ABD'nin desteğini almıştır. Aurelio'ya göre, Katolik Kilisesi'nin 1960'tan itibaren devrimin sosyal projesini baltalama çabaları, Vatikan ve ABD arasındaki Küba karşıtı politik ittifakı ortaya koymuştur: (Tejeda, 1995: s. 26).

Ayrıca, Küba Katolik Kilisesi, ABD Dışişleri Bakanlığı himayesinde bulunan ABD Florida Katolik Hizmetleri Bürosu ile koordineli olarak Peter Pan Operasyonunu düzenlemiştir. Rodríguez'e Rodriguez'e (1994: s. 34-40) göre, Peter Pan operas-

yonunu 1960-1962 yılları arasında planlanmıştır. Bu operasyon ABD hükümeti gizli servisi aracılığıyla Katolik Kilisesi ve Küba'nın ABD'de yaşayan sürgünleri tarafından koordine edilmiştir. Bu operasyon kapsamında 14.000'den fazla Kübalı çocuk ebeveynsiz olarak Küba'dan Amerika Birleşik Devletleri'ne götürülmüştür. Amerikan Katolik rahibi Bryan Walsh (daha sonra Monsignor), çocuklar için vize işlemlerini koordine etmek için Washington ile birlikte çalışmıştır.

Peter Pan operasyonunun asıl planı, Amerika Birleşik Devletleri'nde Kübalı çocukların birkaç ay sonra yeni ebeveynleri ile tanışmalarıydı çünkü bu ülkede Küba'nın komünist fikirlerinden uzak daha iyi bir yaşam süreceklerdi. Amerika Birleşik Devletleri 1961 yılında Domuzlar Körfezi İstilası için hazırlıkların bir parçası olarak Küba'daki büyükelçiliğini kapatmıştır. Füze krizinden önce, Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti 1962 yılında iki ülke arasındaki uçuşları iptal etmiştir. Bunun dramatik bir etkisi olmuş ve binlerce çocuk ailelerini Miami'de beklemek zorunda kalmıştır. Ebeveynlerin ABD' ye gelemeyeceği belli olduğunda ise Katolik gruplar, çocukları Miami'den alarak farklı yetimhanelere ya da ülke genelinde farklı ailelerin yanına yerleştirmişlerdir. Peter Pan Programı birkaç kez Küba makamları tarafından kınanmış ve Küba'da din ve politika arasındaki gerilimin daha da artmasına neden olmuştur.

Küba hükümeti ve din arasındaki ilişkiler, Küba'da kabul edilen Marksist-Leninist ideolojinin ateizm doktrinden de etkilenmiştir. Devlet politikaları farkında olmadan teizm karşıtlığını desteklediği için Ateizm adeta devletin dini haline gelmiştir. Bu ideolojinin bir parçası olarak, din ile ilgili herşey eğitim müfredatından çıkarılmıştır. Hatta ateizm ders olarak okutulmaya başlatılmıştır. Ayrıca, dindar insanların üniversitelere gitmesine izin verilmemiş ve bu nedenle iş bulmakta zorlanmışlardır.

Bu politikanın en üzücü yanlarından birisi 1965 yılında İspanyolca'da "Unidades Militares de Ayuda a la Producción" (UMAP) olarak bilinen Askeri Üretim ve Yardım Biriminin oluşturulmasıdır. Tahbaz'a (2013) göre UMAP, homoseksüellerin ve dindar kişilerin "antisosyal" ve "karşı-devrimci" kabul edilmek üzere gönderildiği Camagüey ilinde kurulan zorunlu çalışma kamplarıydı. Bu kamplara farklı dini

inançlara sahip gruplar gönderilmiştir. Bunlar arasında Yehova'nın Şahitleri, Abakuáslar, Yedinci Gün Adventistleri, Katolikler, Vaftizciler, Metodistler, Pentikostallar, Piskoposlular, Santeroslar ve Gideonistler vb. dini grupların mensupları vardı.

Ponte (2014), resmi kayıtlarda UMAP'taki 35.000 mahkûmdan, 500'ünün psikiyatrik tedavi gördüğünü, 180'inin intihar ettiğini ve 70' inin işkenceye maruz kaldığını bildirmektedir. UMAP, zorunlu çalışma rejimi ve politik yeniden eğitim rejiminin uygulandığı toplama kampları gibiydi. Ancak Tahbaz (2013), bu toplama kampı olarak görmemektedir, çünkü UMAP mahkumları öldürmeyi amaçlamamıştır. Diaz (2018), UMAP'taki mahkumların, şeker hasadı sırasında Pazartesi'den Cumartesi'ye ve şafaktan karanlığa kadar tarımda uzun günler çalıştıklarını bildirmektedir. Bu mahkumlara üretim kotalarını dolduramamaları durumunda yiyecek verilmemiştir. Zorunlu Askerlik Teşkilatı (7 Peso) tarafından sağlanan ödemelerin bir kısmını almışlardır. Ayrıca, bazı dini mahkumların kötü muamele gördükleri de kaydedilmiştir. Ne yazık ki sansür nedeniyle Küba'da bu konuda ya da Politika ve Din ile ilgili diğer konularda yapılmış çok araştırma yoktur.

Küba'da 1976 yılında yeni bir anayasa hazırlanmış ve kilise ile devlet arasındaki kuvvetler ayrılığı ilkesi kabul edilmiştir. Anayasanın 8. maddesi şu şekilde düzenlenmiştir: "Devlet, din özgürlüklerini tanır, saygı duyar ve garanti eder. Küba Cumhuriyeti'nde dini kurumlar devletten ayrıdır. Farklı inançlar ve dinler eşit derecede dikkate alınır." (Constitución de la República de Cuba, 1976).

1985 yılında Havana'da Danıştay tarafından yayımlanan "Fidel ve Din" (İspanyolca: Fidel y la Religión) adlı kitap, büyük bir ilgi görmüştür. Bu eser, Fidel Castro ile Marksizm ve Hıristiyanlık öğretilerini birleştirmeyi ilke edinen Brezilyalı kurtuluş teoloğu Friar Frei Betto arasındaki 23 saatlik röportajın özetini içermektedir. Kitapta Fidel, devrimci hükümetin Küba'daki din politikalarında birçok hata yaptığını açıkça itiraf etmiştir (Oliva, 1994: s. 29).

1990'ların başında Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından Küba Devleti, dine karşı daha uzlaşmacı bir tutum benimsemiş ve ateizm propagandasını önemli ölçüde azaltmıştır.

Bu doğrultuda, Komünist Parti 1991 yılında daha önce yasaklanmış olan dini inançlara ve ibadetlere izin vermeye başlamıştır. Bunun bir yansıması olarak, 1992 yılında anayasa değiştirilmiş ve dini inançlar temelinde ayrımcılığı yasaklayan 42. madde eklenmiştir. Böylece küçük ibadet merkezlerinin yasal olarak yeniden faaliyet göstermesine olanak tanınmıştır (Oliva, 1994: s. 43).

Papa II. Paul 1998 yılında adaya tarihi bir ziyarette bulunmuştur. Bu ziyaretten sonra, dine yönelik esneklik gösterilmiş ve daha fazla dini özgürlük verilmeye başlamıştır. Ancak günümüzde farklı dinler hala yazılı ve elektronik iletişimin kısıtlamaları ile karşı karşıya kalmaktadır ve yalnızca devlet tarafından onaylanan finansman kaynaklarından bağış kabul edebilmektedirler.

Caridad Diego liderliğindeki Komünist Parti Merkez Komitesinin Dini İşlerden Sorumlu Ofisi, şu anda Küba' daki tüm gruplara ve dini kurumlarla ilgilenmekten sorumludur. Son zamanlarda, daha önce yasa dışı olan birçok dini grup yasallaştırılmıştır. Aynı şekilde hükümet, Küba toplumu için İslam gibi yeni dinlerin uygulanmasına izin vermiştir. Örneğin İslam, Küba Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı'nın resmi kararına göre yasallaştırılmıştır. Küba İslam Birliği adı verilen ve ülkedeki Müslümanların çoğunluğunu bir araya getiren bir dini örgüt oluşturulmuştur. Bu organizasyonun hukuki desteği de bulunmaktadır.

Ayrıca, son zamanlarda dini etkinlikler ve bilimsel araştırmalar için daha fazla izin verilmektedir. Dini otoritelerle hükümet arasında daha sıcak bir diyalog ve yakınlaşma söz konusudur, bu nedenle Küba'da daha fazla dini özgürlük olduğu ve politika ile din arasındaki ilişkilerin şu anda daha yüksek bir seviyede olduğu söylenebilir.

Küba' da din ve siyaset arasında yaşanan bu olumlu gelişmelere rağmen, Küba'daki dinlerin hala kendi dini eğitim programlarını oluşturma ve yürütme izni yoktur. Küba'da özel dini okullar yoktur ve okullarda din derslerine izin verilmez. Dini kurumların faaliyetleri Küba Komünist Partisi'nin kontrol ve denetimi altındadır. Küba'da din ve siyaset ilişkisi hala çok hassas bir konu olup bu alanda çok fazla araştırma bulunmamaktadır.

SONUÇ

Küba'da din ve siyaset arasındaki ilişki tarih boyunca çatışmalar, baskılar ve direnişlerle şekillenmiştir. Bu ilişki, din ile siyasal iktidarın sadece karşıtlık değil, zaman zaman çatışarak, zaman zaman iş birliği yaparak birbirini etkilediği bir süreç olarak anlaşılmalıdır. Devlet, dini bazen meşruiyet için kullanmış, bazen de tehdit görerek etkisini yok etmeye çalışmıştır.

İspanyol sömürgeciliği döneminde Katoliklik zorla dayatılmış, yerli inançlar ve gelenekler sistematik olarak yok edilmiştir. Bu süreç, dinin kamusal alanda nasıl hiyerarşik bir şekilde düzenlendiğini ve meşrulaştırıldığını gösterir. Dinî çeşitliliğin bastırılması, din ile siyasal güç arasındaki ilişkinin, farklı dünya görüşlerini reddeden sömürgeci sistemin nasıl işlediğini ortaya koymaktadır.

1959 yılında gerçekleşen Küba Devrimi'yle birlikte din, sosyalist devletin Marksist-Leninist vizyonuyla çelişen bir engel olarak görülmüştür. Bu algı, sadece ideolojik farklılıklardan değil, bazı Katolik ve Protestan grupların ABD destekli devrim karşıtı faaliyetlerinden de kaynaklanmıştır. Devlet, dinî yapıları militan ateizmle değiştirme yoluna gitmiş ve ateizm neredeyse resmi bir statü kazanmıştır. Dinî inançlar, devrime bağlılıkla uyumsuz sayılarak inananların hakları ve siyasal katılımı kısıtlanmıştır. Böylece, devletin ideolojik kontrolüne tâbi bir seküler yurttaşlık ve inanç modeli ortaya çıkmıştır.

Ancak bu politikalar, halk arasındaki dinî yaşamı yok edememiştir. İbadetler, kişilere veya gruplara özel alanlarda gizli olarak yapılmış ya da Afrika kökenli dinler de olduğu gibi daha az görünür, senkretik biçimlere dönüşmüştür. Bu durum, Küba'da dinin kimlik, kültürel direniş ve topluluk dayanışması için hâlâ önemli bir kaynak olduğunu göstermektedir. 1990'larda dinî canlanma, yeni inançlardan çok, bastırılmış inançların kamusal alanda yeniden ifade bulmasıyla kendini göstermiştir. Günümüz Küba'sında din, sadece bireysel bir ibadet şekli değil, aynı zamanda tanınma, haklara erişim ve kültürel çeşitliliğin bir ifadesi olarak görülmektedir.

1998'deki Papalık ziyareti ve anayasal reformlarla din politikaları biraz yumuşamakla birlikte tam bir demokratik sekülerleşme sağlanamamıştır. Devlet,

dinî faaliyetleri hâlâ kontrol etmekte; normatif sınırlamalar, dolaylı sansür ve gözetimler devam etmektedir. Din özgürlüğü, devletin hedefleriyle çatışmadığı sürece tolere edilmekte olup bu durum otoriter bir laiklik modelinin sürdüğünü göstermektedir. Bu çelişkili durum, dinî yaşamın çeşitlenmesine rağmen dinî kurumların kamusal alanda tam özerk olamadığını ortaya koymaktadır.

Küba'da din ve siyaset ilişkisi, basit bir karşıtlık olarak değil, sembolik, kurumsal ve kültürel bir mücadele alanı olarak ele alınmalıdır. Din, sadece iktidarın mağduru ya da destekçisi değil, siyasal alanı şekillendiren dinamik bir aktördür. Dini deneyimler, iktidarla eleştirel diyalog kurma ve yeni anlamlar önerme potansiyeli taşımaktadırlar.

Sonuç olarak, Küba'da sekülarizm, din özgürlüğü ve devlet kontrolü arasındaki gerilimler hâlâ önemini korumaktadır. Gerçek bir çoğulcu toplum için dinler, tehdit değil, kültür, kimlik ve yurttaş katılımının meşru bir parçası olarak tanınmalıdır. Bunun için siyasal kurumlar ile dinî topluluklar arasında açık diyalog ve karşılıklı saygı şarttır.

Kaynakça

Alonso, A. T. (1995). Catolicismo, política y cambio en la realidad cubana actual. Temas, (4), 23-32.

Alonso, A. T. (1994). Iglesia Católica y política en Cuba en los noventa. Cuadernos de Nuestra América, (2), 53-70.

Batista, C. (2015). Iglesia-Estado en Cuba, una historia de relaciones complicadas. Miami: El Nuevo Herald.

Berges, J., Cárdenas, R., & Carrillo, E. (1994). Le pastorat du protestantisme historique à Cuba. Social Compass, Louvain Üniversitesi.

Calzadilla, Jorge Ramírez, "Religión y cultura: las investigaciones sociorreligiosas," Temas, no.1 (Ocak - Mart, 1995): 57–63.

Constitución de la República de Cuba. (1991). La Habana: Asamblea Nacional del Poder Popular.

Constitución de la República de Cuba. (1976). La Habana: Páginas Editor.

Cordoví, Y. N., & Murguia, D. M. (2017). La regulación de la enseñanza privada en Cuba. Principales proyectos, normativas y polémicas. Historia del Caribe, 13(30), 211-243.

Díaz, T. C. (2018). ¿Dónde, cómo y por quiénes surgieron las UMAP? La Habana: Cubanet.

Fariñas, D. (1995). Religión en las Antillas. La Habana: Editorial Academia.

Levine, D. H. (1992). Religión, sociedad y política. Secularización o nueva síntesis. La Habana: Instituto Bartolomé de Las Casas.

Mardin, Ş. (2001). Din Sorunu Yeni Bir Düzeye Ulaşırken. İstanbul: Din ve Siyaset.

Marston, R. D. (1990). Experiencing the Presence of God during Times of Need: A Case Study. Journal of Pastoral Care, 44(3), 258-264.

Ortiz, F. (1983). Contrapunteo cubano del tabaco y el azúcar. La Habana: Editorial de Ciencias Sociales.

Pérez, O., & Perera, A. C. (1998). Significación de las creencias y prácticas religiosas para el creyente cubano. Relación con los cambios sociales. La Habana: Departamento de Estudios Sociorreligiosos del Centro de Investigaciones Psicológicas y Sociológicas.

Ponte, A. J. (2014). ¿Qué fueron las UMAP? Madrid: Diario de Cuba (DDC).

Oliva, E. L. (1994). Religious reawakening: stirrings in Cuba. Chicago: The Christian Century.

Ramírez, J. C. (1995). Religión y cultura: las investigaciones sociorreligiosas. Temas, (1), 57-63.

Ramírez, J. C., Alonso, A., Berges, J., et al. (1998). Religión y cambio social. El campo religioso cubano en los 90. La Habana: Departamento de Estudios Sociorreligiosos del Centro de Investigaciones Psicológicas y Sociológicas.

Rodríguez, J. C. (1994). El fin de Peter Pan. Cuadernos de Estudios. La Habana: Centro de Estudios de Asuntos de Seguridad Nacional, 34-40.

Tahbaz, J. (2013). Demystifying las UMAP: The Politics of Sugar, Gender, and Religion in 1960s Cuba. Delaware Review of Latin American Studies, 14(2).

Yazar Katkıları
Çalışmanın her aşamasında tüm yazarlar ortak katkı sağlamıştır.

Çıkar Çatışması
Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan ederler.

Finansman
Bu çalışma için herhangi bir finansman desteği alınmamıştır.

Etik Bildirim
Bu makalenin yazarları çalışmalarında kullandıkları materyal ve yöntemlerin etik kurul izni ve/veya yasal-özel bir izin gerektirmediğini beyan ederler.

Extended Abstract

The objective of this study is to analyze the historical development of the relationship between politics and religion in Cuba, an interaction that has been deeply complex and marked by periods of conflict and reconciliation. Its origins date back to the arrival of Spanish colonizers in 1492, when Catholicism was imposed as the official religion. The indigenous population was forced to abandon their ancestral beliefs, while African slaves brought to the island were also compelled to adopt Catholicism. However, many retained elements of their original faiths, resulting in the emergence of Afro-Cuban religious practices that blended African and Catholic traditions.

Religious institutions, particularly the Catholic Church and certain Protestant groups, played a significant role in Cuban society before the Revolution of 1959. Cuba had a strong Catholic presence due to Spanish colonization, with Protestant groups gaining influence in the late 19th and early 20th centuries, particularly with U.S. intervention in Cuban affairs. Many religious institutions, particularly those affiliated with the Catholic Church, were associated with the pre-revolutionary elite and maintained strong ties with foreign governments. Some Catholic leaders opposed revolutionary ideals and sided with groups that resisted the changes introduced by Castro's government. As a result, when the revolutionary government took power, it sought to diminish the influence of religion in Cuban society, considering it a potential counter-revolutionary force.

Following the Revolution, tensions escalated as some religious organizations actively opposed the socialist government. Some members of the clergy were accused of supporting counter-revolutionary activities, while churches were used as spaces for organizing opposition movements. The Cuban government accused certain religious leaders of collaborating with U.S. intelligence agencies, particularly during the Bay of Pigs invasion and other efforts to overthrow the revolutionary government. This perceived alliance between religious institutions and foreign interventionist forces led to severe restrictions on religious freedom.

The Cuban government responded by nationalizing Catholic schools, expel-

ling foreign clergy, and imposing strict controls on religious institutions. Many priests and religious figures who opposed the new government were imprisoned or forced into exile. The government imposed strict secular policies. The association of religion with counter-revolutionary sentiment led to a complex period, with some religious believers facing discrimination in employment and education. Those who openly practiced their faith were often denied access to higher education and positions within the Communist Party.

The establishment of the Military Units to Aid Production (in Spanish, "Unidades Militares de Ayuda a la Producción," or UMAP) in the 1960s was one of the most controversial policies targeting religious groups. These forced labor camps were created for individuals deemed socially or ideologically problematic, including religious believers, intellectuals, and LGBTQ individuals. Prisoners were subjected to hard labor. Although UMAP was not officially classified as an extermination camp, conditions were harsh, and many said that they suffered a lot. Religious prisoners, particularly Jehovah's Witnesses and Catholics, were targeted due to their perceived refusal to conform to state ideology. Over time, the Cuban government admitted that UMAP was a mistake, and the camps were dismantled by 1968.

In 1976, Cuba adopted a new constitution that formalized the separation of church and state. Article 8 of the constitution recognized religious freedom but maintained strict government control over religious institutions. Despite this, religious groups continued to face surveillance and restrictions. The government ensured that religious organizations did not challenge socialist principles or engage in political activism.

A turning point in the relationship between religion and the Cuban government came in 1985 with the publication of Fidel y la Religión (Fidel and Religion), a book based on an interview between Fidel Castro and Brazilian liberation theologian Frei Betto. In this book, Castro acknowledged that the Cuban government had made errors in its handling of religious affairs. His statements signaled a gradual shift in policy, as the government sought to adopt a more conciliatory approach toward religious institutions.
The collapse of the Soviet Union in the early 1990s forced Cuba to reevaluate its stance on religion. Facing an economic crisis, the government recognized the

potential role of religious institutions in providing social support. In 1991, the Communist Party lifted its ban on religious believers joining the party. The following year, the constitution was amended to prohibit religious discrimination in any way, and some small worship centers were legalized.

One of the most significant moments in Cuba's religious history came in 1998 with the visit of Pope John Paul II. This visit marked a symbolic reconciliation between the Catholic Church and the Cuban state. Following the visit, the government restored Christmas as a public holiday and allowed greater religious participation in society. These changes reflected a shift toward religious tolerance, although state control over religious institutions remained firm.

Despite these reforms, religious groups in Cuba continue to face restrictions. Religious organizations must receive approval from the government to function legally, and they can only receive funding from state-approved sources. The Communist Party's Office of Religious Affairs oversees all religious institutions to ensure compliance with government regulations. However, in recent years, the government has legalized previously underground religious groups and allowed the practice of new faiths. Islam, for example, has been officially recognized by the Cuban Ministry of Justice, leading to the formation of the Cuban Islamic Union.

While Cuba has made progress in expanding religious freedoms, significant barriers remain. Religious institutions are not allowed to establish their own educational programs, and private religious schools do not exist. Religious instruction is banned in public schools. Religious groups are monitored, and any political opposition expressed through religious organizations is swiftly suppressed. Access to international religious networks and funding is also restricted, making it difficult for religious groups to expand their influence.

Despite these challenges, Cuba has witnessed a gradual increase in religious openness. Dialogue between religious leaders and government officials has improved, fostering greater cooperation. The government has granted more permits for religious events and academic research on religious topics, signaling a willingness to engage with religious communities in a more constructive manner. It seems the future of religious politics in Cuba will continue to evolve.